

Németh G. Béla halálára

A folyóirat, a könyvkiadó számtalan láthatatlan hajszálgyökérrel kapaszkodik az őt a nyilvánosságra vajúdo társadalom organizmusába. Ezekből valami látható, s valami bent dolgozik a televény mélyében, s talán csak évszázad múltán bányásszák ki, és mutatják fel kutatók ezeket a saját korukban láthatatlan erővonalakat – amelyek azóta humusszá értek, azaz élnek, s a száz év múlva folytatódó életet is meghatározzák.

Fotó: V. Bálint Éva

Az élet, a szellemi élet nemcsak művekben, könyv- és újságcikkekben él tovább. Lehet az bátorító beszélgetés hatása, vagy egy gesztus, amit valaminek az érdekében tesznek. Ezek az igazán ható, irányító tettek, ha titkukhoz a legritkábban is lehet hozzáférni.

Németh G. Béláról jut mindez eszembe, halálhíre gyászában.

Ha a késői korok kutatója a *Múlt és Jövő* új folyamát olvassa, nem fogja a nevét itt megtalálni. Fontosnak tartom azonban a nyomhagyásban, hogy mégis tudja, hogy e kitűnő ember, kitűnő magyar értelmiségi szerette és támogatta az ügyünket. A magyar népnek az a képviselője volt, aki felelősséget érzett a közös magyar–zsidó történelem alakulásáért, s ezért törekvéseink mellé állt. Azt akarta, hogy éljen a lap s a könyvkiadó – legyen jelen a magyar szellemi életben. Lehet, egyszer (már most is ajánlatos lenne), kutatni fogják a különböző alapítványok kuratóriumainak anyagát. Németh G. Béla lelkes ajánlásait legtöbb könyvünk kísérő iratapparátusában meg fogják találni.

Szeretetének van láthatóbb jele is. Ő írt egyedül Komlós Aladár (neki kollégája és mestere) posztumusz megtalált monográfiájáról kolumnás írást az *Élet és Irodalomba*. Ez az egyetlen írás egyébként az azóta a kirekesztő jeges csönd ellenére harmadszorra is megjelent munkáról – a magyar zsidó történelem legszámottevőbb művéről. *No comment*. S hasonló kirekesztő csöndben a *soá* elpusztult íróinak újraélesztő létezéséért is írt könyveinkről – szintén egyedül, anélkül, hogy követői lettek volna. De őt, súlya és karizmája miatt nem lehetett visszautasítani. (Komor Andrásról szintén az *É*-ben s Pap Károlyról a *Holm*-ban írt méltató kritikát.) Beszédét, s hogy beszélt – a Petőfi Irodalmi Múzeumban a magyar zsidóság 1848-as szerepléséről, a *Múlt és Jövő* 1998/1-es, a szabadságharcra és forradalomra emlékező száma s könyvsorozata bemutatása alkalmából (Vitányi Ivánnal) – minden erőfeszítésünk ellenére – a diskurzusvezető médiumok kirekesztették a nyilvánosságból. Itt újra megköszönöm a szép gesztust, ami nekünk, magyar zsidóknak igazi jó érzést okozott – ezek történelmi tettek, az emlékezetnek meg kell őrizni őket. Ha ez most nem is látszódnak, az igazságosabb korokban és pillanatokban csak ez fog látszódni majd.

Hosszú betegségében s most halálában árvaságunkra döbbszünk: olyan ember ment el, aki nélkül – persze nem csak nekünk – nehezebb lesz megbirkózni azzal, ami előttünk áll.

Áldott emlékét szeretettel megőrizzük.